

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра _____ українознавства _____

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____ з _____ науково-
педагогічної роботи

_____ “ _____ ” _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

_____ Історична пам’ять у соціокультурному контексті _____

(назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти _____ бакалавр _____

Галузь знань “Гуманітарні науки _____
(шифр і назва)

Спеціальність 6.020101 «Культурологія» _____
(шифр і назва)

Освітня програма «Культурологія» _____
(шифр і назва)

Спеціалізація *Етнокультурологія* _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____ обов’язкова _____
(обов’язкова / за вибором)

факультет _____ філософський _____

2020__ / 2021__ навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою філософського факультету
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

“_____” _____ 20__ року, протокол №__

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Грінченко Гелінада Геннадіївна, доктор історичних наук, професор, доцент;

Чугуєнко Михайло Віталійович, кандидат філософських наук, доцент кафедри
українознавства.

Програму схвалено на засіданні кафедри українознавства Харківського національного
університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від “_____” _____ 20__ року №__

Завідувач кафедри

_____ Чорний Д. М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією філософського факультету Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна

Протокол від “_____” _____ 20__ року №__

Голова методичної комісії _____ Голіков С. О.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Вступ

Програма навчальної дисципліни «Історична пам'ять у соціокультурному контексті» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки «бакалавр» напрям «Культурологія», спеціальності «культурологія», спеціалізації «Етнокультурологія».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Історична пам'ять у соціокультурному контексті» є оволодіння теоретичними знаннями щодо особливостей (від)творення, трансляції та рецепції історичного минулого в колективних репрезентаціях («історичній пам'яті») суспільств.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Історична пам'ять у соціокультурному контексті» є ознайомлення студентів з основними сучасними підходами до розуміння концепту «пам'ять», з динамікою розвитку ідеї про колективну пам'ять; з ключовими пунктами сучасної критики досліджень колективної історичної пам'яті.

1.3. Кількість кредитів 1

1.4 Загальна кількість годин 36

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
7-й	
Лекції	
10 год.	
Практичні, семінарські заняття	
10 год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
16 год.	
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- предмет і задачі курсу;
- основні напрями й підходи до розуміння й використання концепту «історична пам'ять»;
- базові терміни, що використовуються у дослідженні колективних репрезентацій минулого;

- ключові позиції сучасної критики досліджень колективних уявлень й репрезентацій.

вміти :

- характеризувати основні положення теоретичних розробок концепту «історична пам'ять» у її зв'язку з аналізом сутності колективних репрезентацій минулого;
- аналізувати специфіку колективних репрезентацій минулого у різні часи та у різних країнах; порівнювати офіційні «політики пам'яті» різних країн щодо однакових феноменів.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Колективні репрезентації минулого як об'єкт сучасних соціогуманітарних студій

Тема 1. Мета й завдання курсу. «Захоплення пам'яттю» та історіографічна ситуація кінця ХХ ст.

Вивчення особливостей (від)творення, трансляції та рецепції історичного минулого в колективних репрезентаціях («історичній пам'яті») суспільств як головна мета курсу. Дослідження історичної пам'яті як предмет міждисциплінарного дискурсу. Концепти колективної, культурної, історичної пам'яті та політики пам'яті, конструювання й маніпулювання минулим як базові в рамках курсу.

Тема 2. Колективні репрезентації та «соціальні рамки пам'яті» М. Гальбвакса

Загальний стан розвитку соціально-гуманітарного знання першої половини ХХ ст. М. Гальбвакс і журнал «Аннали». «Соціальні рамки пам'яті» М. Гальбвакса – основні ідеї. «Колективна пам'ять» М. Гальбвакса – основні ідеї.

Тема 3. «Місця пам'яті» Франції. Проект П. Нора

Вплив ідей та пропозицій М. Гальбвакса на дослідження репрезентації національної пам'яті Франції. «Місця пам'яті» за П. Нора та їхнє матеріальне, символічне та функціональне значення. «Пам'ять, загарбана історією».

Розділ 2. Історичне минуле в колективних репрезентаціях

Тема 4. Культурна та комунікативна пам'ять Я. Ассмана, пам'ять суспільства П. Коннертона

Комунікативна та культурна пам'ять у теоретичних напрацюваннях Я. Ассмана. Суспільні та культурні умови як регулятори змісту колективної пам'яті. Концепція «пам'яті-звички» та перформативної пам'яті як окремої форми пригадування та вивчення «незаписаних» тілесних практик в теоретичних напрацюваннях П. Коннертона. Типи «колективного забування» як засоби інтерпретації минулого та підтримки цілісності певного колективу.

Тема 5. Теорія пам'яті в роботах Дж. Тоша і Й. Рюзена

Елітарний (професійно-історичний) vs народний (популярно-історичний) погляди на минуле та «перекручувальна природа» популярного історичного знання в концепції пам'яті Дж. Тоша. Історична пам'ять як зістоутворювальний конструкт колективних репрезентацій минулого, роль пам'яті в історичному конструюванні соціальної (колективної) ідентичності та типи кризи історичної пам'яті в роботах Й. Рюзена.

1 Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7
Розділ 1. Колективні репрезентації минулого як об'єкт сучасних соціогуманітарних студій						
Тема 1. Мета й завдання курсу. «Захоплення пам'яттю» та історіографічна ситуація кінця XX ст.						
Тема 2. Колективні репрезентації та «соціальні рамки пам'яті» М. Гальбвакса						
Тема 3. «Місця пам'яті» Франції. Проект П. Нора						
Разом за розділом 1						
Розділ 2. Історичне минуле в колективних репрезентаціях						
Тема 4. Культурна та комунікативна пам'ять Я. Ассмана, пам'ять суспільства П. Коннертона						
Тема 5. Теорія пам'яті в роботах Дж. Тоша і Й. Рюзена						
Разом за розділом 2						
Усього годин	36	10	10			16

2 Темі семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Етнічність та історична пам'ять. Національні проекти та колективні репрезентації минулого	2
2	Русь в історичній пам'яті	2
3	Ностальгія за часами правління Й.Сталіна й сучасний неосталінізм: колективні репрезентації і історична пам'ять.	2
4	Колективні репрезентації та пам'ять про Другу світову війну	4
5	Український національно-визвольний рух 1929-1956 рр. у колективній і історичній пам'яті	2
6	Український національно-визвольний рух 1929-1956 рр. у колективній і історичній пам'яті	2
	Разом	10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Історія, пам'ять та колективні репрезентації минулого на пострадянському просторі	4
2.	«Європа та її болісні минувшини»	4
3.	Критика досліджень пам'яті та колективних репрезентацій минулого: 1) загальне заперечення пізнавальної можливості.	4
4.	Критика досліджень пам'яті та колективних репрезентацій минулого: 2) конструктивні зауваження щодо теорії та методу дослідження.	4
5.	Проблеми рецепції й інтерпретації образів пам'яті, взаємозв'язок між різними пам'яттями, що існують у даному суспільстві (Н. Геді та Й. Елам, А. Конфіно, Дж. Олік).	4
6.	Критика колективної історичної пам'яті в роботах І. Савельєвої та А. Полетаєва.	6
	Разом	16

6. Індивідуальне навчально-дослідне завдання

Не передбачене

7. Методи контролю

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборобою відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної та заочної форм навчання надається можливість скласти **екзамен в онлайн - формі**.

8. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання								Залік	Сумма
Розділ 1			Розділ 2		Контрольна робота, передбачен а навчальним планом	Індивідуаль незавдання	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5					
10	10	10	15	15			60	40	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	Для чотирирівневої шкали оцінювання	Для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	Відмінно	Зараховано
70-89	Добре	

50-69	Задові бно	
1-49	Незадо вільно	не зараховано

9. Рекомендована література Основна література

1. Ассман Я. Культурная память: Письмо, память о прошлом и политическая идентичность в высоких культурах древности / Пер. с нем. М., 2004. 368 с.
2. Коннертон П. Як суспільства пам'ятають / П. Коннертон. — К. : Ніка-Центр, 2004. — 181 с.
3. Нора П. Между памятью и историей (Проблематика мест памяти); Нация – память; Как писать историю памяти?; Эра коммемораций // Нора П. Франция – память / Пер. Д. Хапаевой. СПб, 1999. С. 66 – 148.
4. Хальбвакс М. Социальные рамки памяти / М. Хальбвакс ; пер. с фр., вступ. ст. С. Н. Зенкина. — М. : Новое изд-во, 2007. — 346 с.
5. Хаттон П. История как искусство памяти / П. Хаттон. — СПб.: Владимир Даль, 2003. — 424 С.

Допоміжна література:

1. Джадт Т. «Места памяти» Пьера Нора: Чьи места? Чья память? // Ab imperio. 2004. № 1. С. 44 – 71.
2. Зерубавель Я. Динамика коллективной памяти // Abimperio. 2004. № 3. С. 71 – 90.
3. Нора П. Поколение как место памяти / Пер. с фр. Г. Дашевского. // Новое литературное обозрение. № 30. С. 48-72. <http://magazines.russ.ru/nlo/1998/30/>
4. Нора П. Всемирное торжество памяти / П. Нора // Неприкосновенный запас : Дебаты о политике и культуре. — 2005. — № 2—3 (40—41). — С. 202—208.
5. Рикёр П. Морис Хальбвакс: память, взорванная историей // Рикёр П. Память, история, забвение : пер. с фр. / П. Рикёр. — М. : Изд-во гуманитар. лит., 2004. — С. 548-552.
6. Рикёр П. Пьер Нора: странные места памяти // Рикёр П. Память, история, забвение : пер. с фр. / П. Рикёр. — М. : Изд-во гуманитар. лит., 2004. — С. 558-572.
7. Розенберг У. Является ли память «полезной категорией исторического анализа»? // Историческая память и общество в Российской империи и Советском Союзе (конец XIX – начало XX века). — СПб.: Европейский дом, 2010.
8. Рюзен Й. Кризис, травма и идентичность / Й. Рюзен // “Цепь времен” : проблемы исторического сознания / [ред. Репина Л. П.]. — М. : ИВИ РАН, 2005 — С. 38—62 Рюзен Й. Утрачивая последовательность истории (некоторые аспекты исторической науки на перекрестке модернизма, постмодернизма и дискуссии о памяти) / Й. Рюзен // Альманах интеллектуальной истории. Диалог со временем. — М., 2001. — Вып. 7. — С. 8 — 26.
9. Савельева И.М. “Историческая память” : к вопросу о границах понятия / И. М. Савельева, А.В. Полетаев // Феномен прошлого / ред. И. М. Савельева, А. В. Полетаев. — М. : ГУ-ВШЭ, 2005. — С. 170—220.
10. Савельева И.М. Концепция “исторической памяти” : истоки и итоги / И. М. Савельева // Историческая память и общество в Российской империи и Советском Союзе (конец XIX — начало XX века) : Международный коллоквиум : Материалы, 25—28 июня 2007 г., [С.-Петербург]. — СПб. : Европ. дом, 2007. — С. 246—255.
11. со временем. Память о прошлом в контексте истории / ред. Л.П. Репина. — М., 2008. — С. 50—99.
12. Тош Д. Историческое сознание // Тош Д. Стремление к истине. Как овладеть мастерством историка : пер. с англ. / Тош Д. — М. : Весь мир, 2000. — С. 11-32.
13. Хальбвакс М. Коллективная и историческая память / М. Хальбвакс // Неприкосновенный запас : Дебаты о политике и культуре. — 2005. — № 2—3 (40—41). — С. 8—27.
14. Assmann J. Collective Memory and Cultural Identity/ J. Assmann, J. Czaplicka// New German Critique. — 1995. — Spring-Summer, № 65 : Cultural History / Cultural Studies. — P. 125—133.
15. Confino A. Collective Memory and Cultural History : Problems of Method / A. Confino // American Historical Review. — 1997. — Vol. 102, № 5. — P. 1386—1403.
16. Connerton P. Seven types of forgetting / P. Connerton // Memory Studies. — 2008. — Vol. 1 (1). — P. 59—71.
17. Coser L. A. Introduction: Maurice Halbwachs 1877-1945 // Halbwachs M. On Collective Memory / Edited, Translated, and with an Introduction by Lewis A. Coser. — Chicago: University of Chicago Press, 1992. — P. 3-20.
18. Gedi N. Collective Memory — What is It? / N. Gedi, Y. Elam // History and Memory. — 1996. — Vol. 8, Issue 1. — P. 30—50.
19. Klein K. L. On the Emergence of Memory in Historical Discourse // Representations 69. — Winter 2000. — P. 127-150.

20. Olick J. Collective Memory : The Two Cultures / J. Olick // Sociological Theory. — 1999. — Bd. 17, № 3. — P. 333—348.
21. Winter J. The Generation of Memory: Reflections on the “Memory Boom” in Contemporary Historical Studies // Bulletin of the GHI. – Fall 2000. – Issue 27. Електронний ресурс:
<http://www.ghi-dc.org/publications/ghipubs/bu/027/b27winterframe.html>

10. Інформаційні ресурси:

Сайт часопису «Україна Модерна» <http://uamoderna.com/>

Сайт <http://www.historians.in.ua/>

Сайт Інституту історії НАН України <http://www.history.org.ua/>

Сайт Інституту археології та джерелознавства ім. М. С. Грушевського <http://archeos.org.ua/>

Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

– дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;

– дистанційно на платформі Zoom і/або Moodle (<http://dist.karazin.ua/moodle/course/view.php?id=1584>) проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи (див. додаток 1);

– аудиторно (за затвердженим розкладом занять) проводяться 10% практичних та семінарських занять у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборонаю відвідування ЗВО студентам денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти **екзамен дистанційно**

Додаток 1.

Можливі види навчальної діяльності

	Діяльність в аудиторії	Онлайн діяльність
Попередня підготовка	Опитування Вхідний контроль	Ознайомлення чи повторення термінології, необхідної для опрацювання теми

Подача нової інформації	Презентація Пошук відповідей на питання	Тексти Відеозапис Аудіо запис Пошук відповідей на питання Відео- конференція Перегляд фільмів
Тренува ння	Обговорення Дебати Питання-відповіді	Питання для самоперевірки Обговорення (чат, форум)
Викона ння практичного завдання	Завдання, що виконуються під час практичних завдань	Пошук відповідей на питання. Інтерактивні практичні завдання
Оцінюв ання	Контрольна робота Опитування	Інтерактивне тестування Усна відповідь (відеозапис) Письмова робота
Рефлекс ія	Діалог, групове обговорення, короткі усні письмові повідомлення	Розробка нотаток до лекції. Карти пам'яті. Підготовка мультимедійних презентацій Відповіді на рефлексивні питання
Зворотн ій зв'язок	Групові та індивідуальні консультації, Коментарі під час заняття від викладача	Чат, форум, опитування аудіо-відео текстові повідомлення з коментарем. Оцінювання результатів групової

		співпраці
--	--	-----------